

1731

Dons, Charlotte Amalie
Jørgensdatter G:Vinter
G:Rasmussen

Af Herdis Therkelsen, Flemming

Fra: www.engelstedjonasen.net

Anders Jensen Vinther efterlod sig enken Charlotte Amalie og børnene Laurits, fem år, og Cathrine, 11 år.

„Livets omskiftelighed" eller historien om den store kvægpest i 1770

En ægtefælles død er altid en tung og skelsættende begivenhed i livet. Den efterladte må til at indstille sig på og vænne sig til en helt anden levevis. I gamle dage var det mere kompliceret, for en enkemand med en flok børn måtte hurtigst muligt se at finde sig en kone til at føre hus, og en enkekone måtte finde sig en mand til at lede gårdens bedrift. Derfor ser man ofte i gamle skifter, som gerne blev foretaget på 30. dagen efter dødsfaldet, at enkens lavvæрге var hendes fæstemand.

Den 11. juni 1770 var der skifte efter selvejergårdmand Anders Jensen Vinther i Borup, som var død den, 11. maj 56 år gammel. Han efterlod sig enken Charlotte Amalie Dons og børnene: Laurits 5 år, og Cathrine 11 år. Havde nu blot Charlotte Amalie kunnet møde frem med en fæstemand, der kunne indtage den tomme plads som ægtefælle og mand i gården, så kunne den sag let være ordnet, men hun sagde tværtimod, at hun ikke agtede at indlade sig i ægteskab mere. - Alt i gården ude og inde blev takseret og vurderet for at foretage skifte og deling, men heller ikke denne sag kunne afsluttes, for enken angav at være med et foster. Så blev skiftesagen udsat, til man vidste, hvor mange arvinger der var.

Situationen var vanskelig for Charlotte Amalie, der i forvejen havde mistet tre drenge, og nu, hvor hun var 39 år, mistede sin mand og ventede et barn, tilmed var hendes helbred ikke særligt godt.. Først og fremmest ønskede at bevare den store gård (8 td. hartkorn), som havde været i slægten i flere generationer, til et af børnene engang kunne overtage den.

Endelig kom man til det resultat, at børnenes farbror og væрге Zakarias Jensen Vinther, som havde en gård i Ørskov, skulle forpagte gården i 8 år. Der bliver oprettet en forpagtningskontrakt, som Zakarias endelig efter lang Mellemlforhandling lod sig overtale til at påtage sig, - i håbet om at et af hans Børn med tiden - efter Guds Forsyn - kunne blive gift med en af dødsboets Arvinger, hvilket Enken selv med alle tilstedeværende ønskede. I følge kontrakten skulle Charlotte Amalie og børnene så i nævnte tidsrum flytte ned til Zakarias i Ørskov på aftægt. Hans overstue skulle være deres, han skulle lade opmure en forsvarlig skorsten og en stenkakkelovn i stuen. Enken medtog så de møbler og ting, hun kunne have bl.a. et eskebord, 4 stole, betrukket med kalveskind, en blå himmelseng med omhæng, et egesengested med omhæng, en dragkiste, et spejl, en pyramide (Amagerhylde) 2 skilderier m.m.

Zakarias skulle, opdrage hendes børn sammen med sine egne med føde og klæder og fornøden skolegang og i alle ting stå dem i faders sted. De skulle alle spise ved hans bord.

I forpagtningen indgik 20 heste (unge og gamle), 4 køer, 2 kvier, 5 kalve og 12 stude, som Zakarias skulle svare til: „ .. dog med de Vilkaar, at om de anførte 4 Køer af den her i Egnen grasserende Fæsyge - som Gud i sin Naade afværge - skulle dø inden Mikkelsdag, skal han ingen skade lide eller Penge derfor betale”.

Zakarias måtte også være den, der ordnede alle praktiske ting efter dødsfaldet. Af regninger, som han fremlægger ved skiftet, får man indtryk af begravelsen. Til den salig mands begravelse er der købt ind i Horsens. Der er købt: korender, risengryn, allehånde, peber, anis, svesker, mandler muskat, safran, kardemomme, nelliker, kanel, rismel, amdam (stivelse), 3 pletter fransk vin, 1 1/2 lispund bergfisk, sukker og hvid sukker, 1 fjerdingkar små salt. 2 tønder malt, tobak, stenkul. Af en anden regning fra Zakarias fremgår, at han har betalt præsten 4 rigsdaler og degnen 1 rgd. Kisten har kostet 4 rgd. (Gennemsnitsprisen på køerne var 7 rgd.). Endvidere er der købt 7 alen kartunlærred, 4 alen sort og hvid kartunlærred, 9 alen sorte bånd, 1/2 pot eddike, 1 citron. Til begravelsen 19 pletter brændevin, til husets brug i særdeleshed 9 pletter og til skiftes brug 6 pletter, disse 34 pletter brændevin har kostet godt 3 rigsdaler.

Da man efter dødsfaldet og begravelsen også havde fået forpagtningen ordnet og var indstillet på de nye forhold viste det sig, at næsten ingen af de beregninger, man havde foretaget, kom til at holde.

Zakarias havde kun haft gården i Borup i 14 dage, da han måtte opgive forpagtningen. Det, man mest af alt havde frygtet, var sket, den bedrøvelige fæsyge var kommet, og havde da allerede bortrevet 13 kreaturer. Der blev så ingen anden udvej end at sætte gården til aktion, hvilket skete den 27. juli. Den blev købt af købmand Jens Overby i Horsens.

7 måneder efter Anders Jensen Vinthers død fødte Charlotte Amalie en søn, der kom til at hedde Anders efter faderen. Drengen var 1 1/4 år i april 1772, da skiftet endelig blev afsluttet. Der blev 1640 rgd. til enken. Til den ældste søn 656 rgd., derfra skulle trækkes skolepenge for et år til skoleholder Becker i Overby - 26 rgd. Den yngste søn fik 656 rgd. Imod sønnernes broderparter, fik datteren kun en søsterlod, som var 328 rgd. I sammenligning med andre skifter på den tid kan man sige, at det har været et ret velhavende hjem. - Nu da gården var gået tabt for slægten, så blev det siden hen heller ikke til noget med ægteskab mellem kusine og fætter.

Hvorledes det ellers er gået i Ørskov hos Zakarias, som skulle skifte sol og vind lige mellem sin egen kone og børn og Charlotte Amalie og hendes børn - ja - man kan da tænke sig, der har været visse vanskeligheder - og gnidninger, men heller ikke dette forhold forblev, som man i de første tunge dage efter dødsfaldet havde anset for at være den bedste løsning.

Charlotte Amalie blomstrede op igen og opdagede, at livet endnu havde mere i behold til hende. Den 23. juni 1774 blev hun trolovet med Chr. Rasmussen i Skanderborg Ladegaard, og de blev ægteviede i Ørritslev kirke den 19. juli. Og hun, som var gået på aftægt blev nu igen husmoder i en stor gård til sin død den 19. november 1796, 65 år gammel.

Charlotte Amalie har nok ofte sandet, at lykken er omskiftelig.